

การวิเคราะห์ผลการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น*

The Analysis Results of the Preservation of Arts and Culture in
Accordance with the Educational Quality Assurance Criteria
for Examining the forms of Preservation of Arts and Culture of
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus

ฤดี แสงเดือนฉาย

Ruede Saengdeunchay

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

E-mail: ruedee.sae@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ผลการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ว่ามีแผนการพัฒนา ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสอดคล้องกับแผนแม่บทของสถาบันอุดมศึกษาด้านนโยบาย ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ และด้านปฏิบัติงานของสถาบันอุดมศึกษาอย่างไร จากรายงานผลการดำเนินงาน ตามตัวชี้วัดการประกันคุณภาพภายในของการปฏิบัติที่เป็นเลิศด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ตามองค์ประกอบที่ 4 ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ 4.1 ระบบการทำนุบำรุงศิลปะ และวัฒนธรรมด้านกระบวนการพัฒนาแผน ตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานคณะกรรมการการ อุดมศึกษา คือ 1) กำหนดผู้รับผิดชอบในการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 2) จัดทำแผนด้านทำนุบำรุง ศิลปะและวัฒนธรรม และกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผนรวมทั้งจัดสรร งบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน 3) กำกับติดตามให้มีการดำเนินงานตามแผนด้าน

*ได้รับบทความ: 5 สิงหาคม 2562; แก้ไขบทความ: 30 มีนาคม 2563; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2563

ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 4) ประเมินความสำเร็จของตามตัวบ่งชี้ที่วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผนด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 5) นำผลการประเมินไปปรับปรุงแผนหรือกิจกรรมด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม 6) เผยแพร่กิจกรรมหรือการบริการด้านทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมต่อสาธารณชน 7) กำหนดหรือสร้างมาตรฐานด้านศิลปะและวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับชาตินอกจากนั้น ยังได้จัดทำแผนในการพัฒนาอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความพร้อมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

จากผลการตรวจสอบรูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมีความเป็นไปได้มากที่สุดและความเป็นประโยชน์มากที่สุด ได้มีหลักการจัดทำหลักสูตรเพื่อผลิตบัณฑิตให้มีความรู้คู่คุณธรรม ส่งผลต่อการพัฒนาและการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม แต่ควรมีการศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนารูปแบบการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมสร้างองค์ความรู้และจัดกิจกรรมบริการทางวิชาการแก่ชุมชนหรือหน่วยงานต่างๆ รวมทั้งการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรม ทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการของมหาวิทยาลัย

คำสำคัญ: ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม; ประกันคุณภาพการศึกษา; วิทยาเขตขอนแก่น

Abstract

Academic article on the analysis results of the preservation of arts and culture in accordance with the educational quality assurance criteria for examining the forms of preservation of arts and culture of Mahachulalongkornrajavidyalaya university, Khon Kaen campus. There is a form of preservation of arts and culture that has a development plan for the preservation of arts and culture in order to be in line with the master plan of higher education institutions in policy, philosophy, vision, mission, and operational aspects of higher education institutions. According to the performance report of the internal quality assurance indicators of excellent practices in the maintenance of arts and culture the fourth element in the preservation of arts and culture Indicator 4.1 system for preserving art and culture in the process of developing plans according to the standard criteria of the office of the higher education commission, namely 1) to determine who is responsible for the preservation of arts and culture. 2) Create a plan for the preservation of arts and culture and set indicators for success according to the objectives of the plan as well as allocating budgets to enable the implementation of the plan. 3) Supervise and monitor

the implementation of the plan for the preservation of arts and culture. 4) Assess the success of the indicators that measure success according to the objectives of the plan for the preservation of arts and culture. 5) Adopt the evaluation results to improve the plan or activities for the preservation of arts and culture. 6) Publicize activities or services for the preservation of arts and culture to the public. 7) Establish standards for art and culture which are accepted at the national level.

In addition, plans for the development of professors and educational personnel have been developed to provide knowledge and skills in the maintenance of arts and culture. The results of the examination of the form of cultural and cultural preservation the greatest possibility and the most useful there are principles for organizing courses in order to produce graduates with moral knowledge, affecting development and preservation of arts and culture. Therefore, there should be a study and research in order to develop a form of arts and culture preservation, create knowledge and organize academic service activities for different communities or agencies. including the preservation of arts and culture that affect cultural development both at the policy level and the operational level of higher education institutions.

Keywords: the preservation of arts and culture; the educational quality assurance; University Khon Kaen Campus

1. บทนำ

วัฒนธรรมเป็นเรื่องของการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมในด้านมานุษยวิทยาและสังคมวิทยา ได้ให้ความสำคัญของวัฒนธรรม เป็นแบบแผน ประพฤติปฏิบัติและได้แสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน ความจำเป็นอย่างยิ่งที่มนุษย์หรือคนในชุมชนนั้น จะต้องเรียนรู้ วัฒนธรรมของตนเอง เพื่อให้เข้าใจถึงชีวิตรักษาคุณค่าความดีงามไว้ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเผยแพร่สู่สังคมอื่น ในขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาให้

เจริญงอกงามถ่ายทอดอย่างต่อเนื่องกันไปในอนาคตวัฒนธรรมพื้นบ้านถือว่าเป็นวิถีปฏิบัติและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน หรือท้องถิ่นนั้นๆ ซึ่งมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น โดยในความต่างนั้น เราเรียกว่าความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวและได้ยึดถือปฏิบัติ และถ่ายทอดสืบต่อกันมา ทั้งนี้ การสืบทอดนั้น อาจคงไว้ซึ่งระเบียบแบบแผนเดิมหรืออาจมีการปรับเปลี่ยน เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน และสังคมในแต่ละยุคสมัย (Wongsasan, 1999 : 82-84)

สิ่งเหล่านี้ เป็นปัจจัยพื้นฐานที่ทำให้เกิดปัญหาสังคมมากขึ้น นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนกับครอบครัวที่เคยอบอุ่นกลับลดลง มารยาทไทย เอกลักษณะความเป็นไทย วัฒนธรรมประเพณีที่ควรอนุรักษ์ไว้กลายเป็นเรื่องล้าสมัย ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยได้ส่งผลกระทบต่อสังคมในระดับอุดมศึกษา เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาต้องพัฒนานิสิตนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ รวมทั้งแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาระยะ 15 ปี (พ.ศ. 2551-2565) ได้กำหนดให้สถาบันอุดมศึกษาต้องมีพันธกิจในการจัดบริการวิชาการ และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในการเสริมสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้ชุมชนและท้องถิ่น มีกลไกหลักในการปรับวิธีการจัดการของสถาบันการศึกษาโดยยึดชุมชนและท้องถิ่นเป็นหลัก (Viriyah and Chiyupha Thamp, 2014 : 93-110) จากการประเมินของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้สรุปผลการประเมินคุณภาพการศึกษา ภายนอกกรอบสอง (พ.ศ. 2548-2552) ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมิน พบว่า งานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา เป็นสิ่งที่สังคมให้ความคาดหวังว่าจะดูแลและส่งเสริมให้นิสิตนักศึกษาไทยเกิดความซาบซึ้งภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย รู้จักใช้วิจารณญาณเลือกรับแต่สิ่งมีคุณค่าจากสังคมภายนอกนำมาปรับเปลี่ยนใช้ให้สอดคล้องกับสังคมไทย อันจะนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีระบบกลไกการ

พัฒนาและสร้างมาตรฐานการดำเนินงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 34 กำหนดให้คณะกรรมการการอุดมศึกษาเสนอมาตรฐานการอุดมศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยคำนึงถึงความเป็นอิสระและความเป็นเลิศทางวิชาการของสถาบันอุดมศึกษาระดับปริญญา คณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงได้ดำเนินการจัดทำมาตรฐานสถาบันอุดมศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาตามกลุ่มสถาบันที่มีปรัชญาวัตถุประสงค์ และพันธกิจในการจัดตั้งที่แตกต่างกัน เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มาตรฐานด้านการดำเนินการตามภารกิจของสถาบันอุดมศึกษา ด้านการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม

จากสภาพการณ์ดังกล่าว สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีการดำเนินการทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ ทั้งในระดับหน่วยงานและระดับสถาบัน มีระบบและกลไกในการส่งเสริมและสนับสนุน โดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาเป็นสถาบันสูงสุดในการพัฒนาคน พัฒนาประเทศชาติ สถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญที่จะต้องให้ความรู้สร้างความเข้าใจในเรื่องของการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตลอดจนการหล่อหลอมพฤติกรรมและค่านิยมที่ดีงามให้กับองค์กรต่างๆ เพื่อนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่สังคมไทยอย่างยั่งยืน

2. พัฒนาการงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ระดับสถาบันอุดมศึกษา

งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษาเป็นครั้งแรกเมื่อปี พ.ศ. 2477 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้กำหนดเป็นความมุ่งหมายของมหาวิทยาลัยความว่า “ให้จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นสถานศึกษาและค้นคว้าในศาสตร์ต่างๆ โดยมุ่งที่จะส่งเสริมวิชาชีพชั้นสูงและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ” โดยมีเหตุผลสำคัญที่ทำให้สถาบันศึกษาของไทย มีภารกิจข้อ 4 คือ ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมทั้งที่ภารกิจของมหาวิทยาลัยโดยหลักสากลทำหน้าที่ 3 ประการ คือ สอน วิจัย และบริการวิชาการแก่ชุมชน ภารกิจข้อ 4 เป็นหน้าที่เกิดขึ้นหลังสุด โดยเกิดในประเทศด้อยพัฒนาที่เคยเป็นอาณานิคมของฝรั่งมาก่อน (Chulalongkorn University, 1977 : 6) เมื่อได้รับอิสรภาพจึงพยายามแสดงเอกลักษณ์ของตน เพื่อปกป้องความเป็นชาติ สถาบันอุดมศึกษาจึงมีภารกิจในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยที่กำเนิดในช่วงหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองและเป็นมหาวิทยาลัยเฉพาะทาง คือ มหาวิทยาลัยศิลปากร ซึ่งถูกตั้งขึ้นโดยวัตถุประสงค์ที่จะธำรงไทย เมื่อพุทธศักราช 2481 หน้าที่ของมหาวิทยาลัยศิลปากรตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติ คือ “มีหน้าที่จัดการศึกษาวิชาประติมากรรม จิตรกรรม ดุริยางคศิลป์ นาตศิลป์ วิชาโบราณคดี และวิชาช่างศิลป์อย่างอื่น”

แนวคิดทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาในช่วงนี้ คือเพื่อส่งเสริมศิลปะ

และวัฒนธรรมของชาติควบคู่ไปกับการกิจการในการสอน วิจัย และบริการวิชาการ อย่างไรก็ตามในยุคที่มหาวิทยาลัยกำลังเร่งพัฒนาตัวเองทั้งในด้านวิชาการ คุณวุฒิอาจารย์ อาคารสถานที่ ฯลฯ ทำให้การปฏิบัติตามแนวคิดนี้ไม่มีความชัดเจนในวัตถุประสงค์หลักของแผนพัฒนาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ระยะต้น (พ.ศ. 2509-2519) มุ่งปรับปรุงระบบการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและการขยายการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายหลักในการพัฒนาการศึกษาของชาติ โดยคำนึงถึงสภาพและศักยภาพของมหาวิทยาลัยในปัจจุบัน รวมกับความต้องการของสังคมในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ งานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไปแฝงในงานกิจการนิสิต โดยระบุไว้เพียงว่า “ปรับปรุงกิจการนิสิต เพื่อให้เป็นการเสริมหลักสูตรพัฒนาบุคลิกภาพและพลานามัย เสริมสร้างความสนใจในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมของชาติ” (Chulalongkorn University, 1977 : 13)

ในครึ่งหลังของยุค พ.ศ. 2520-2537 สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสูงขึ้นต่อสังคม ทั้งในด้านการผลิตกำลังคนระดับสูงและการสร้างสรรค์องค์ความรู้เพื่อการพัฒนาประเทศ นอกจากนั้นยังเกิดการปรับตัวทางสังคมและสภาพแวดล้อม โดยรัฐเริ่มตระหนักในการเป็นทางทางปัญญาของต่างประเทศ และเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ จึงเริ่มมีความเคลื่อนไหวในภารกิจทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษา ในแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษา ระยะที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 จึงได้กำหนดนโยบายในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

ไทยของสถาบันอุดมศึกษาไว้ (Ministry of University Affairs, 1982 : 25)

การดำเนินงานภารกิจทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาไทยด้วยวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์จากการศึกษาเอกสาร โดยแบ่งเป็น 4 ยุค ได้แก่ ยุคเริ่มก่อตั้ง (พ.ศ.2459-2475) ยุคสร้างและธำรงไทย (พ.ศ. 2475-2500) ยุคขยายการศึกษาพัฒนาเศรษฐกิจ (พ.ศ.2500-2537) และยุคโลกาภิวัตน์: ปฏิรูปการศึกษา (พ.ศ. 2537-2549) ในช่วงหลังของยุคนี้จึงเริ่มสนใจงานศิลปวัฒนธรรมในยุคโลกาภิวัตน์: ปฏิรูปการศึกษา สภาพสังคมที่เป็นผลจากกระแสโลกาภิวัตน์มีผลกระทบต่อการดำเนินการกิจทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษา จึงมีการให้ความสนใจในภารกิจทางด้านนี้เพิ่มขึ้น ปรากฏในนโยบายของทบวงมหาวิทยาลัยมีการตั้งหน่วยงานทางวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษาเพิ่มขึ้น รูปแบบการดำเนินงานตามภารกิจทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของสถาบันอุดมศึกษาไทย ได้แก่ การจัดเป็นรายวิชาพื้นฐานสำหรับนิสิตนักศึกษาทุกคน การเปิดหลักสูตรใหม่ทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม การสร้างสภาพแวดล้อมภายในมหาวิทยาลัยให้มีบรรยากาศทางวัฒนธรรม การจัดตั้งหน่วยงานทางศิลปวัฒนธรรม ภารกิจทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมในสถาบันอุดมศึกษาจึงปรากฏความชัดเจนมากที่สุด ในยุคนี้ (Chanplang, 2007)

จากพัฒนาการงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมระดับสถาบันอุดมศึกษาที่เกิดขึ้นในสถาบันอุดมศึกษา ได้ทำให้ผู้เขียนสนใจที่จะศึกษาผลการ

ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาว่ามีรูปแบบการพัฒนา เพื่อที่ใช้เป็นแนวทางการพัฒนานิสิต สังคมและชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพอย่างไร

3. ผลการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีเอกลักษณ์ด้านการบริการวิชาการด้านพระพุทธศาสนา และมีอัตลักษณ์มหาวิทยาลัย คือประยุกต์พระพุทธศาสนาเพื่อพัฒนาจิตใจและสังคม วิทยาเขตขอนแก่น มีผลการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาดังนี้

1. กำหนดผู้รับผิดชอบในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ในแต่ละปีการศึกษา มีคำสั่งที่ 11/2561 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำแผนทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ระยะ 5 ปี (พ.ศ. 2560-2564) ลงวันที่ 19 มกราคม 2561 ได้กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจไว้ในแผนระยะยาว และเหตุผลในการกำหนดวิสัยทัศน์ เพราะการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมเป็นภารกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาและมีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์ เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิต การกำหนดวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัยมีการถ่ายทอดไปยังผู้ปฏิบัติทุกระดับ มีโครงสร้างการบริหารของการบริหารจัดการการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีการจัดการองค์ความรู้วัฒนธรรมที่

พัฒนาขีดความสามารถและยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชน ให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน มีการสำรวจความต้องการอย่างสม่ำเสมอ เพื่อทราบความต้องการของชุมชนในด้านวัฒนธรรม โดยการจัดทำแผนพัฒนางานด้านการบริการวิชาการที่เสริมสร้างความเข้มแข็งของการศึกษาขั้นพื้นฐาน ความมั่นคงในการประกอบอาชีพและสภาวะต่อคนในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนและในวิถีชุมชน จากผลการกำหนดโครงสร้างงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่ชัดเจน ได้สร้างบัณฑิตที่มีคุณภาพมาตรฐานในระดับสากล มีคุณธรรม นำความรู้คิดเป็นทำเป็นและดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอเพียง บัณฑิตมีความรู้ความสามารถมีคุณธรรมจริยธรรม ใฝ่รู้และมีสมรรถนะในการประกอบอาชีพเป็นที่ยอมรับของสังคม

2. การจัดทำแผนด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน วิทยาเขตขอนแก่นได้จัดทำแผนด้านการทำนุบำรุงรักษาศิลปวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ 2561 ได้บรรจุโครงการ/กิจกรรมลงในแผนปฏิบัติการประจำปี และแผนด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และได้กำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จตาม วัตถุประสงค์/เป้าหมายของแผนที่มีการวัดผลความสำเร็จ 3 ด้าน ได้แก่ ระยะเวลาการจัดโครงการ จำนวนผู้เข้าร่วมโครงการและผลประโยชน์ความพึงพอใจ เช่น ในปีการศึกษา 2561 ได้มีการดำเนินโครงการ

เช่น จัดนิทรรศการเนื่องในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา สัมมนาปราชญ์ชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดนิทรรศการและร่วมกิจกรรมการแสดงและการประกวดศิลปวัฒนธรรม ตั้งหอพุทธศิลป์งานบุญกุ่มข้าวใหญ่และพึงเทศน์มหาชาติได้บูรณาการเข้ากับรายวิชาเทศกาลและพิธีกรรมทางศาสนา โครงการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาและมรดกไทยอีสานได้บูรณาการเข้ากับรายวิชาพุทธศิลป์ การจัดทำแผนด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน เพราะมีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการกำกับติดตามและประเมินความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ที่วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผนด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม นำผลการประเมินไปปรับปรุงแผนหรือกิจกรรมด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมแล้วมีการนำไปเผยแพร่กิจกรรม หรือการบริการด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมต่อสาธารณชน กำหนด หรือสร้างมาตรฐานด้านศิลปและวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ

3. การติดตามงานให้ดำเนินงานตามแผน วิทยาเขตขอนแก่น ได้มีคณะกรรมการด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และนำผลประเมินความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ของแผนและโครงการด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการประจำวิทยาเขตขอนแก่น เพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาและการดำเนินงานของคณะให้สอดคล้องกับเป้าหมายและกลุ่มสถาบันตลอดจนมี

การบริหารทั้งด้านบุคลากร การเงิน ความเสี่ยง และการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อสนับสนุน การดำเนินงานตามพันธกิจหลักให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ การติดตามงานให้ดำเนินงานตามแผนการพัฒนากลยุทธ์ โดยเชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ของวิทยาเขตขอนแก่นและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของมหาวิทยาลัย รวมทั้งสอดคล้องกับกลุ่มสถาบันและเอกลักษณ์ของคณะและพัฒนาไปสู่แผนกลยุทธ์ทางการเงินและแผนปฏิบัติการประจำปีตามกรอบเวลา เพื่อให้บรรลุผลตามตัวบ่งชี้และเป้าหมายของแผนกลยุทธ์และเสนอผู้บริหารระดับสถาบันเพื่อพิจารณาอนุมัติ โดยมีการกำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดทำแผนทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรมและกำหนดตัวบ่งชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผน รวมทั้งจัดสรรงบประมาณเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ตามแผน เพื่อให้การทำงานตรงตามความสามารถของผู้ปฏิบัติงาน จาก การที่มีการกำหนดแผนและโครงการสนับสนุนงบประมาณ ต้องมีนโยบายแผนงานโครงสร้างและการบริหารจัดการงานทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม ทั้งการอนุรักษ์ พื้นฟู สืบสาน เผยแพร่ วัฒนธรรมไทยภูมิปัญญาท้องถิ่นตามจุดเน้นของสถาบันอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีเกณฑ์มาตรฐานตามการประเมินของ สกอ. เป็นตัวชี้วัด

4. การประเมินความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ที่วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผน วิทยาเขตขอนแก่น ได้ประเมินความสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ของแผนด้านทำนุบำรุงศิลปะและ วัฒนธรรม ระบุตัวชี้วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์

เป้าหมาย ของแผนการดำเนินงานไว้ 3 ข้อ ได้แก่ 1) ระยะเวลา การดำเนินงานภายใต้กรอบระยะเวลาที่กำหนดไว้ในแผนการจัดกิจกรรม 2) จำนวน ผู้เข้าร่วมโครงการบรรลุตามเป้าหมายเชิงปริมาณ ตามเอกสารขออนุมัติโครงการ 3) ผลการประเมิน ความพึงพอใจ ตามเป้าหมายเชิงปริมาณกำหนดไว้ในเอกสารขออนุมัติ จากผลการประเมินความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ที่วัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของแผน การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมได้นาหลัก ธรรมาภิบาลมากำหนดหลักการปฏิบัติ ด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและปกป้องผลประโยชน์ของ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการมีส่วนร่วมทั้งภายใน มหาวิทยาลัยและภายนอก มีการดำเนินงานด้าน อนุรักษ์ส่วนโบราณร่วมกับคณะกรรมการให้บรรลุ ผลเป็นไปตามแผน มีการร่วมกันกำหนดนโยบาย เป้าหมายและทิศทางการดำเนินงาน มีการหาแนว ปฏิบัติที่ดีจากความรู้ทั้งที่มีอยู่ในตัวบุคคล ทักษะ ของผู้มีประสบการณ์ตรงและแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ตาม ประเด็นความรู้ อย่างน้อยครอบคลุมพันธกิจด้าน การผลิตบัณฑิตและด้านการวิจัย จัดเก็บอย่างเป็น ระบบ โดยเผยแพร่ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร และนำมาปรับใช้ในการปฏิบัติงานจริง และในการ จัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับชุมชนด้านการทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรม ในทุกครั้งจะมีการกำกับดูแลและ ประเมินผลการปฏิบัติงานทุกครั้ง เพื่อนำไป ปรับปรุงพัฒนาให้ดีขึ้น

5. การนำผลการประเมินไปปรับปรุง แผนหรือกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม วิทยาเขตขอนแก่นได้นำผลจากการรายงานสรุปผล การดำเนินงานโครงการ/กิจกรรมของแผนงาน

บริการวิชาการแก่สังคม ปีการศึกษา 2561 เสนอต่อที่ประชุมคณะกรรมการประจำวิทยาเขตขอนแก่น ดังรายละเอียดในเกณฑ์ข้อที่ 4 ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขและจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา (Improvement Plan) ปีการศึกษา 2561 มีรายงานการประชุมคณะกรรมการประจำวิทยาเขตขอนแก่นว่า “วิทยาเขตขอนแก่นมุ่งเน้นส่งเสริมเยาวชนและบุคลากรให้ตระหนักถึงคุณค่าความงามของศิลปะขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมอันดีงามของอีสานและของชาติหรือส่งเสริมอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย” จากผลการนำผลการประเมินไปปรับปรุงแผนหรือกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ทำให้ทราบว่าวิทยาเขตขอนแก่นได้มุ่งเน้นการศึกษาค้นคว้ารวบรวมองค์ความรู้ภูมิปัญญาต่างๆ จากแหล่งข้อมูลความรู้ทางวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างและภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง เพื่อประโยชน์แก่การอนุรักษ์ฟื้นฟูให้คงอยู่สืบไป โดยมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับกิจกรรมเผยแพร่และถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมในระดับและรูปแบบต่างๆ มุ่งเน้นการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย สถาบันได้เชิญผู้นำชุมชนและผู้ทรงคุณวุฒิด้านภูมิปัญญาด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมมาปรึกษาหารือกันในรูปแบบต่างๆ อย่างสม่ำเสมอทุกๆ ปี เช่น เชิญประชุมเพื่อรับทราบถึงความต้องการและหาแนวทางในการบริการวิชาการร่วมกัน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดงานประเพณีต่างๆ ร่วมกับมหาวิทยาลัย

6. การเผยแพร่กิจกรรมการบริการด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมต่อสาธารณชน

วิทยาเขตขอนแก่น ได้นำผลงานด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรม ปีงบประมาณ 2560-2561 ออกเผยแพร่ในช่องทางที่หลากหลาย เช่น MCU TV, NBT สทท 11 และสถานีวิทยุวิทยาเขตขอนแก่น นอกจากนี้ ยังมีการเผยแพร่กิจกรรมหรือการบริการด้านทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมต่อสาธารณะผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) www.mcukk.com-mcukk-YouTube-Mcukk Mahachula Khonkaen Facebook จากบริบทและสภาพแวดล้อมในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม มีการดำเนินการพร้อมการจัดทำแหล่งสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่กิจกรรมของมหาวิทยาลัยผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network)

7. การกำหนดหรือสร้างมาตรฐานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับชาติ วิทยาเขตขอนแก่น ได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดงานเทศกาลไหมนานาชาติ ประเพณีผูกเสี่ยวและงานกาชาด จังหวัดขอนแก่น ถือได้ว่าเป็นงานแสดงศิลปวัฒนธรรมระดับชาติงานหนึ่ง ที่มีการจัดงานอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 จนถึงปัจจุบัน รวมระยะเวลาถึง 39 ปี ได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดงานเทศกาลไหมนานาชาติ ประเพณีผูกเสี่ยวและงานกาชาด จังหวัดขอนแก่น ประจำปี 2560 ตั้งแต่กระบวนการในการวางแผนงาน กำหนดเกณฑ์การประกวด ประกวดศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน และเป็นคณะกรรมการตัดสินการประกวดกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมด้านต่าง นอกจากนั้นยัง ส่งเสริมให้นิสิตมีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมเทศกาลไหม

นานาชาติ ประเพณีผูกเสี่ยว และงานกาชาดจังหวัดขอนแก่น โดยสนับสนุนให้สถิติจัดขบวนแห่เข้าร่วมประกวดในการเปิดงาน และได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 1 ขบวนแห่เทศกาลงานไหมนานาชาติ ประเพณีผูกเสี่ยว และงานกาชาดจังหวัดขอนแก่น จากการกำหนดหรือสร้างมาตรฐานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมซึ่งเป็นที่ยอมรับในระดับชาติแล้ว ยังได้มีการกำกับติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามกระบวนการ PDCA และมีช่องทางการเผยแพร่กิจกรรมต่อสาธารณะอย่างหลากหลายไม่ว่าจะในรูปแบบสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ และผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ (social network) นอกจากนั้น ยังมีบทบาทสำคัญในการกำหนด สร้างมาตรฐานคุณภาพด้านศิลปะและวัฒนธรรม ผ่านงานเทศกาลไหมนานาชาติ ประเพณีผูกเสี่ยวและงานกาชาดจังหวัดขอนแก่น

4. ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินโครงการและกิจกรรมทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

1. การส่งเสริม อนุรักษ์ พัฒนา และเผยแพร่ประเพณีท้องถิ่นฮีตสิบสอง ควรให้มีการดำเนินการร่วมกับชุมชน หรือหน่วยงานอื่นๆ ทั้งนี้ให้แต่ละหลักสูตรเลือกตามความประสงค์ว่าต้องการจะจัดบุญเดือนใด และในหนึ่งบุญจะร่วมกันอย่างไร
2. การอบรม หรือถ่ายทอดความรู้และทักษะด้านศิลปวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมการจัดอบรม หรือสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อถ่ายทอดความรู้และทักษะเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน หรือการผลิตชิ้นงาน ให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้และทักษะสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน นำไปพัฒนางาน

หรือพัฒนาเป็นอาชีพได้ ลักษณะการอบรมจัดเป็นหลักสูตร มีเนื้อหา กระบวนการ และระยะเวลาตามความเหมาะสม

3. การวิเคราะห์และรวบรวมข้อมูลด้านศิลปวัฒนธรรม และการแสดงออกตามศาสตร์ของศิลปวัฒนธรรมแขนงนั้นๆ เป็นกิจกรรมในลักษณะการค้นคว้า รวบรวม แปร และเรียบเรียงข้อมูลความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรม ออกมาเป็นรูปเล่มหนังสือ มัลติมีเดีย หรือเป็นฐานข้อมูลดิจิทัล มีผลงานที่เป็นเชิงบวก มีสุนทรียภาพ

4. การพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานหรือนวัตกรรมผลงานด้านศิลปะและวัฒนธรรมเป็นกิจกรรมในลักษณะการพัฒนางานด้านศิลปะและวัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วในชุมชนต่างๆ ให้มีคุณภาพดีขึ้นเพื่อเพิ่มมูลค่า หรือการสร้างสรรค์ผลงานชิ้นใหม่ เพื่อยกระดับคุณภาพ คุณค่า หรือกระบวนการผลิตให้สูงขึ้น

5. การสร้างฐานข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้ด้านศิลปะและวัฒนธรรม เป็นการสร้างฐานข้อมูลรวมด้านศิลปะและวัฒนธรรม ที่สามารถจัดเก็บข้อมูลศิลปะและวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ ที่เป็นแหล่งข้อมูลที่ให้บริการ และสืบค้นข้อมูลด้านศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีคุณภาพมีมาตรฐาน และใช้อย่างอิงทางวิชาการได้ ในการขับเคลื่อนอนุรักษ์ พัฒนา ปกป้อง งานด้านศิลปวัฒนธรรมให้มีความยั่งยืน และสร้างฐานข้อมูลหรือสื่อประชาสัมพันธ์งานด้านทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมให้เกิดความโดดเด่น สามารถสืบค้นหรือติดตามได้ในช่องทางประชาสัมพันธ์ที่หลากหลายสำหรับประชาชนและชุมชน

5. สรุป

จากผลการศึกษางานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมตามเกณฑ์ประกันคุณภาพการศึกษาที่สำคัญประกอบด้วย ด้านสถาบันการบริหารงานด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม นโยบายการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจสถาบันอุดมศึกษาให้ความสำคัญมาก มีนโยบายที่ชัดเจนในการกำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจไว้ในแผนระยะยาว การกำหนดแผนและโครงการการสนับสนุนงบประมาณ ด้านบุคลากรมีการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถาบันอุดมศึกษา มีการถ่ายทอดสู่ผู้ปฏิบัติทุกระดับ การสร้างบรรยากาศในการปฏิบัติงาน ปรับปรุงงานให้สอดคล้องกับภารกิจในระดับสถาบัน ระดับคณะ โดยมีการพัฒนาผู้นำไปสู่อนาคต

ในการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ได้นำหลักธรรมาภิบาลมากำหนดหลักการปฏิบัติด้านความรับผิดชอบต่อสังคมและปกป้องผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการมีส่วนร่วมทั้งภายในมหาวิทยาลัยและภายนอก กิจกรรมด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับนิสิตและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มุ่งเน้นส่งเสริมเยาวชน นิสิต และบุคลากรให้ตระหนักถึงคุณค่าความงามของศิลปะชนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมอันดีงาม สภาพแวดล้อมในด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม

มีการจัดทำแหล่งสารสนเทศ ชุมชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและหาแนวทางป้องกัน สร้างบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อสังคม พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสิ่งแวดล้อมแก้ไขปัญหาและยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. ด้านการส่งเสริมงานทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ให้มหาวิทยาลัยเน้นการสร้างบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม มีจิตสำนึก และความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สามารถประกอบอาชีพอย่างมีความสุขในการดำเนินชีวิตตามหลักพุทธธรรม
2. ด้านการถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้ยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนต้นแบบ ทางด้านศิลปวัฒนธรรม แล้วเชื่อมโยงสู่การเรียนรู้ การเรียนการสอน การวิจัย และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม
3. ด้านการพัฒนามหาวิทยาลัยให้เป็นแหล่งเรียนรู้ สืบสาน เผยแพร่ พื้นฟู เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความหลากหลายของวัฒนธรรมในชุมชนและภูมิภาคใกล้เคียง เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคม

References

- Chanplang, T. (2007). A study of the evolution of the function of Thai higher education institutions for arts and cultural preservation (B.E. 1916-2006). *Doctor of Philosophy Program in Higher Education*. Graduate School : Chulalongkorn University.

- Chulalongkorn University. (1977). *The History of Chulalongkorn University 1967-1973*. Bangkok : Chulalongkorn University.
- Ministry of University Affairs. (1982). *The Higher Education Development Plan Phase 5 (1982-1983)*. Bangkok : Ministry of University Affairs.
- Viriyah, S. and Chiyupha Thamp, A. (2014). Preservation of Arts and Culture, Role of Higher Institutions, Strategies. *Journal of Education Studies*, 42(3), 93-110.
- Wongsasan, K. (1999). *Thai Way*. Bangkok : Odeon Store Publishing.